

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

**Кафедра загальної, вікової і педагогічної психології
Кафедра теорії та історії педагогіки**

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

ПРОГРАМА
тестового іспиту із загальної педагогіки,
загальної та вікової психології

Галузь знань – 0304 «Право»
Напрямок підготовки – 6.030401 «Правознавство»
Освітній рівень – перший (бакалаврський)

Київ – 2017

Укладачі:

Сергеєнкова Оксана Павлівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Столярчук Олеся Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки

Мельниченко Ольга Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки

Затверджено на засіданні кафедри
загальної, вікової та педагогічної психології
протокол № __ від «__» _____ 2017 р.

Затверджено на засіданні кафедри
теорії та історії педагогіки
протокол № 8 від «29» березня 2017 р.

Завідувач кафедри ___ О.П.Сергеєнкова

Завідувач кафедри _____ Л. Л. Хоружа

1. Пояснювальна записка

Метою державної атестації студента є визначення фактичної відповідності його підготовки вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики. Державна атестація здійснюється державною екзаменаційною комісією (ДЕК) після завершення навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні. ДЕК оцінює рівень науково-теоретичної і практичної підготовки випускників, вирішує питання про здобуття певного освітнього рівня, присвоєння відповідної кваліфікації та видачу документа про вищу освіту.

Програма тестового державного екзамену із загальної педагогіки, загальної та вікової психології є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство», Тимчасового положення «Про організацію освітнього процесу у Київському університеті імені Бориса Грінченка».

Іспит проводиться за фаховими дисциплінами навчального плану вказаного напряму підготовки. Випускники ОКР "бакалавр" складають екзамен у вигляді тестів з дисциплін психолого-педагогічного циклу, що включає навчальні дисципліни: загальна педагогіка, загальна та вікова психологія.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів на завершальному етапі навчання.

2. Методика проведення тестового державного екзамену із загальної педагогіки, загальної та вікової психології

Тестовий державний екзамен із загальної педагогіки, загальної та вікової психології проводиться у тестовій формі. Загальна кількість запитань в одному варіанті становить 80, по 40 тестів з однієї дисципліни.

Відповіді на питання білета студент готує письмово на робочому місці. Час виконання завдання – чотири академічні години.

Результати складання кваліфікаційного іспиту визначаються оцінками за системою ECTS та національною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і оголошуються в день проведення іспиту після оформлення протоколу засідання ДЕК.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
69-74	D	задовільно
60-68	E	
0-59	F	незадовільно з можливістю поновлення для повторного складання

3. Орієнтовні питання до екзамену

ПЕДАГОГІКА

Педагогіка як наука

Педагогіка як наука, стадії становлення та розвитку. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка в системі наук; взаємозв'язки педагогіки з іншими науками. Система педагогічних наук. Методологія педагогіки. Методи науково-педагогічних досліджень та їх характеристика.

Основні поняття: педагогіка, навчання, освіта, виховання, розвиток, предмет педагогіки, завдання педагогіки, система педагогічних наук, національне виховання, методологія педагогіки, методи науково-педагогічних досліджень.

Дидактика як теорія навчання та освіти.

Сутність процесу навчання

Поняття про дидактику як галузь педагогічних знань. Предмет, завдання і категорії дидактики. Процес навчання: сутність, функції, структура, характеристика основних структурних компонентів (цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольо-регулювальний, оцінно-результативний, кінцевий результат процесу навчання). Основні етапи оволодіння знаннями (цикл навчально-пізнавальних дій): сприймання, усвідомлення, осмислення, запам'ятовування, закріплення, застосування знань і умінь в практичній діяльності.

Основні поняття: дидактика, предмет дидактики, завдання дидактики, категорії дидактики, процес навчання, викладання, учіння, наукова теорія пізнання, рушійні сили навчального процесу, функції навчання, структурні компоненти процесу навчання, основні етапи оволодіння знаннями.

Закономірності та принципи процесу навчання

Закономірності процесу навчання, їх сутність та характерологічні особливості. Поняття принципу і правила навчання. Характеристика основних принципів навчання: принцип спрямованості навчання на вирішення завдань освіти, розвитку й виховання, принцип науковості, систематичності і послідовності, доступності, свідомості й активності, наочності, міцності знань, умінь і навичок, індивідуального підходу до учнів та інші. Система правил реалізації принципів навчання.

Основні поняття: закономірності навчання, об'єктивні закономірності, суб'єктивні закономірності, загальні закономірності, конкретні закономірності, принципи навчання (дидактичні принципи), правила.

Зміст освіти в сучасній школі

Сутність і завдання змісту освіти. Фактори формування змісту освіти. Пріоритетні напрями державної політики у сфері освіти. Критерії відбору змісту освіти. Нормативні документи змісту освіти: галузеві стандарти, навчальний

план, навчальна програма, підручник, посібник. Профільне навчання в старшій школі.

Основні поняття: зміст освіти, знання, уміння, навички, Державний стандарт загальної середньої освіти, навчальний план, державний компонент, шкільний компонент, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, навчальний предмет.

Методи і засоби навчання

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання: методи організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи контролю і самоконтролю у навчанні. Характеристика основних груп методів. Умови оптимального вибору методів і засобів навчання: врахування навчально-виховної мети, завдань, змісту навчального матеріалу, рівня підготовленості учнів, сформованості навчальних умінь і навичок, віку учнів, рівня підготовки вчителя тощо.

Основні поняття: методи навчання, прийоми навчання, засоби навчання, класифікація методів навчання.

Форми організації навчання

Форми організації навчання, їх становлення. Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання. Позаурочні форми навчання.

Основні поняття: форма організації навчання, класно-урочна система навчання, урок, типи уроків, структура уроків, нестандартні уроки, позаурочна діяльність.

Система контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів

Поняття про оцінювання навчальних досягнень учнів. Педагогічні вимоги до перевірки навчальних досягнень учнів. Види, форми та методи контролю знань, умінь, навичок та способів діяльності учнів. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Основні поняття: контроль, перевірка, оцінка, бал, види контролю, форми контролю, методи контролю, критерії оцінювання.

Теорія виховання.

Процес виховання

Сутність процесу виховання, його специфіка, компоненти, рушійні сили, мотиви. Мета і завдання виховання. Основні закономірності і принципи виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання і перевиховання, їх сутність. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Основні поняття: виховання, процес виховання, об'єктивні чинники, суб'єктивні чинники, мета виховання, завдання виховання, закономірності

виховання, принципи виховання, управління процесом виховання, самовиховання, перевиховання, результати виховання, діагностика вихованості.

Зміст виховання

Поняття змісту виховання в сучасній школі. Основні напрями змісту виховання: розумове, моральне, патріотичне, правове, трудове, економічне, естетичне, екологічне, фізичне. Визначення їх сутності та завдань.

Основні поняття: зміст виховання, завдання виховання, розумове виховання, моральне виховання, патріотичне виховання, статеве виховання, екологічне виховання, трудове виховання, економічне виховання, професійна орієнтація, художньо-естетичне виховання, фізичне виховання.

Загальні методи та форми виховання

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання та характеристика основних груп: методи формування свідомості особистості, методи організації діяльності і формування досвіду поведінки, методи стимулювання діяльності і поведінки учнів, методи контролю та аналізу ефективності виховання. Педагогічні умови використання методів виховання. Система позакласної та позашкільної роботи: форми організації, методика організації та реалізації виховних справ. Інтерактивні технології виховання.

Основні поняття: методи виховання, прийоми виховання, засоби виховання, позакласна та позашкільна робота, форми організації позакласної та позашкільної роботи, виховні справи, інтерактивні технології виховання.

Виховна робота класного керівника

Роль класного керівника в реалізації сучасних завдань загальної середньої освіти. Функції класного керівника. Вимоги до особистісних і професійно-педагогічних якостей класного керівника. Організація діяльності класного керівника. Планування та облік виховної роботи класного керівника.

Основні поняття: класний керівник, функції, професійні якості, планування, облік, діяльність.

Школотзнавство

Система освіти в Україні

Поняття про систему освіти в Україні. Структура системи освіти в Україні. Реформування системи освіти в Україні згідно з вимогами Болонського процесу. Характеристика навчальних закладів.

Основні поняття: система освіти, структура системи освіти, реформування системи освіти, Болонський процес, навчальні заклади.

Наукові основи управління загальноосвітнім навчальним закладом

Сутність понять «управління», «керівництво», «організація». Зміст управління. Основні складові процесу управління. Система планування. Органи управління загальноосвітнім навчальним закладом.

Основні поняття: школознавство, управління, керівництво, організація, процес управління, система планування, органи державного управління освітою, адміністративно-управлінський персонал школи.

Внутрішньошкільне управління навчально-виховним процесом

Зміст управління навчально-виховним процесом. Планування роботи загальноосвітнього навчального закладу. Основні завдання внутрішньошкільного контролю. Організація контролю за якістю навчальних досягнень учнів. Контроль за організацією виховної роботи в школі.

Основні поняття: зміст управління, планування роботи, внутрішньошкільний контроль, контрольно-аналітична діяльність адміністрації школи.

Методична робота в загальноосвітньому навчальному закладі

Завдання, зміст і форми методичної роботи в школі. Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Шкільна документація.

Основні поняття: методична робота в школі, підвищення кваліфікації, шкільна документація.

Відповідь студента на державному екзамені має задовольняти такі **вимоги:**

- науковість, знання та вміння користуватися понятійним апаратом науки;
- виклад відповідей на запитання у методологічному, історико-педагогічному, теоретико-педагогічному, психологічному аспектах,
- аргументація основних положень відповіді прикладами з сучасної практики навчання та виховання, власного досвіду і педагогічної практики, професійної діяльності;
- обізнаність у найважливіших сучасних питаннях педагогічної науки і практики, знання сучасної педагогічної літератури;
- знання й усвідомлення основних проблем та процесів, що пов'язані з модернізацією системи освіти України у контексті світової інтеграції.

Питання з навчальної дисципліни «Педагогіка»

Розкрити сутність основних категорій і предмету педагогіки. Побудувати графічну модель, яка відображає ієрархію цих понять.

Охарактеризувати організаційні форми навчання та основні підходи до їх класифікацій.

Обґрунтувати актуальні завдання та функції педагогіки на сучасному етапі.

Розкрити та схематично зобразити взаємозв'язки педагогіки з іншими науками.

Розкрити сутність змісту освіти та охарактеризувати його основні компоненти.

Розкрити сутність процесу навчання та охарактеризувати його функції.

Охарактеризувати та схематично відобразити компоненти процесу навчання.

Розкрити сутність організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, охарактеризувати етапи учіння.

Розкрити поняття «технологія навчання». Обґрунтувати можливості використання традиційних та нових технологій навчання в сучасній загальноосвітній школі.

Розкрити поняття «методи навчання». Обґрунтувати основні підходи до класифікації методів навчання.

Охарактеризувати та схематично представити класифікацію методів організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Охарактеризувати методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів та обґрунтувати необхідність виділення в сучасній дидактиці їх в окрему групу.

Розкрити генезу (розвиток) організаційних форм навчання. Охарактеризувати організаційні форми навчання та основні підходи до їх класифікації. Визначити переваги і недоліки кожної з них.

Дати характеристику типів уроків у загальноосвітній школі, обґрунтувати взаємозв'язки типу та структури уроку.

Обґрунтувати основні етапи підготовки вчителя до уроку. Розкрити алгоритм аналізу уроку.

Обґрунтувати критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти та виділити орієнтовні вимоги до оцінювання навчальних досягнень з мистецьких предметів

Розкрити сутність процесу виховання та обґрунтувати його специфіку та динамічність.

Охарактеризувати етапи процесу виховання та аргументувати шляхи підвищення його ефективності.

Охарактеризувати основні принципи виховання. Визначити, якими з них керується сучасна загальноосвітня школа.

Розробити план уроку з використанням моделі вільного навчання: «Суб'єкт, формується під впливом власних інтересів і цілей» (зі спеціальності).

Обґрунтувати мету і завдання виховання молоді на сучасному етапі розвитку суспільства.

Розкрити сутність сучасних концепцій виховання і висловити власні пропозиції щодо їх удосконалення.

Змодельовати систему естетичного виховання у школі Вашої мрії та обґрунтувати її переваги.

Навести приклад практичного застосування одного з методів самовиховання й самоосвіти та розкрити його сутнісні особливості.

Спроекувати роботу класного керівника щодо виховання моральних якостей у школярів за схемою:

Моральна якість	Вік школяра	Методи виховання
Працьовитість	Молодший шкільний	
Патріотизм	Підлітковий	
Толерантність	Старший шкільний	

Розробити схематичну модель позакласної та позашкільної виховної роботи з музичного мистецтва.

Розробити алгоритм підготовки та проведення години класного керівника.

Розкрити сутність технології виховання. Обґрунтувати необхідність комплексного підходу до виховання учнів.

Охарактеризувати завдання, напрямки і форми роботи класного керівника. Скласти професіограму класного керівника.

Розкрити сутність колективу, його ознаки, функції та схематично відобразити етапи його становлення.

Охарактеризувати основні напрями змісту виховання в сучасній школі та виділити їх актуальність.

Схематично зобразити процес навчання та охарактеризувати структурні компоненти (на прикладі уроків музичного мистецтва).

Рекомендована література

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. Видання 2-ге, перероблене, доповнене / Н.П. Волков. – К.: Академвидав. 2007. – 616с. (Альма-матер)
2. Кузьмінський А.І. Педагогіка: підручник – А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко – К.: Знання, 2008. – 452 с.
3. Мартиненко С.М. Лекції із загальної педагогіки: Навч. посіб. / С.М. Мартиненко, Л.Л. Хоружа. – 5-те видання, стереотипне – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. – 125с.2007. – 447с.
4. Фіцула М.М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. – Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 1999. – 192 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник. Видання 2-ге виправлене, доповнене. / Фіцула М.М. – К.: Академвидав, 2007. – 560с. (Альма-матер)
6. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. / В.В. Ягуаов – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Загальна психологія

Специфіка психології як науки, її предмет та завдання. Історія становлення психології як науки. Сучасна система психологічних знань. Психіка, її функції та структура. Методи психології, їх характеристика. Свідомість, її функції, структура та фактори формування. Поняття про пізнання людиною дійсності, його рівні. Відчуття та сприймання як базові пізнавальні процеси. Пам'ять, теорії її функціонування, види та процеси. Мислення, його функції, операції, види та форми. Мовлення, його функції та види. Уява, її види та форми. Увага як стан свідомості, її види та властивості. Феномен неуважності, його детермінація та симптоматика. Емоції та почуття, їх диференціація та види. Форми переживання емоційних станів людиною. Воля та вольова регуляція. Вольові дії та якості особистості. Поняття про індивіда, особистість та індивідуальність, їх диференціація. Структура особистості. Самосвідомість особистості, її функції та структура. Діяльність, її призначення та структура. Темперамент, його характеристики. Характер, його структура та механізми формування. Здібності, їх види, рівні розвитку та механізми формування.

Рекомендована література

1. *Загальна психологія*: навч. підр. / За ред. С.Д. Максименка. – К.: Форум, 2008.
2. *Загальна психологія*: навч. посіб. / За заг. ред. О.В. Скрипченка. – К.: Вища школа, 1999.
3. М'ясоїд П.А. *Загальна психологія*: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2001.
4. Немов Р.С. *Психология*: Учеб. для студ. высш. учеб заведений: В 3 кн. – 3-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1. Общие основы психологии.
5. *Основи психології* / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – К.: Вища школа, 1997.
6. *Психологія*: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інш. – К: Либідь, 2000.
7. Сергеєнкова О.П. *Загальна психологія*: навч. посіб. / О.П. Сергеєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012.

Вікова психологія

Вікова психологія як наукова галузь, її предмет, завдання та структура. Поняття про психічний розвиток людини, його особливості. Фактори та показники психічного розвитку людини. Вікова періодизація психічного розвитку людини. Критерії характеристики вікових періодів. Вікові кризи психічного розвитку, їх детермінація та симптоматика. Пренатальний розвиток та його вплив на психіку дитини. Психологічна характеристика новонародженого та немовляти. Розвиток психіки дитини в ранньому віці. Психічний розвиток дитини в дошкільному

віці. Психологічні особливості молодшого шкільного віку. Психічний розвиток підлітків. Формування особистості в юнацькому віці. Психологія раннього дорослого періоду. Функціонування психіки в середній дорослості. Психологічні особливості людей похилого віку.

Рекомендована література

1. *Вікова та педагогічна психологія*: навч. посіб. / За ред. Скрипченка О.В. – К.: Просвіта, 2001.
2. Видра О.Г. *Вікова та педагогічна психологія*: навч. посіб. / О.Г.Видра. – К.: Центр учбової літератури, 2011.
3. Заброцький М.М. *Основи вікової психології*: навч. посіб. / М.М. Заброцький. – Тернопіль: навчальна книга «Богдан», 2002.
4. Немов Р.С. *Психологія*: В 3 кн. – 3-е изд. – Кн.2: Психологія образования. – М.: Владос, 1999.
5. *Психология человека от рождения до смерти*. Психологический атлас человека / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007.
6. Савчин М.В. *Вікова психологія*: навч. посіб. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. - К.– Академвидав, 2009.
7. Сергєєнкова О.П. *Вікова психологія*: навч. посіб. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012.

II. Перевірка і оцінювання тестів

Тести перевіряються членами екзаменаційної комісії та екзаменаторами з фаху в день виконання.

Оцінка за 100-бальною системою становить суму балів за правильні відповіді.

№	Назва дисципліни	Бал за правильну відповідь	Кількість тестів	Загальний бал
1	Загальна педагогіка	2	40	80
2	Загальна та вікова психологія	2	40	80
	Разом		40	160

Коефіцієнт розрахунку: $160:100=1,6$